

Giải pháp bảo vệ thị trường nội địa và tài sản trí tuệ doanh nghiệp trước thêm Luật Sở hữu trí tuệ 2026

18:55 13/04/2026

Giai đoạn 2024-2026, Việt Nam tập trung triển khai các công cụ phòng vệ thương mại và sửa đổi Luật Sở hữu trí tuệ nhằm bảo vệ thị trường nội địa. Việc ứng dụng công nghệ thông tin trong quản lý xuất nhập khẩu và kiểm soát hàng giả được đẩy mạnh, đòi hỏi doanh nghiệp phải chủ động điều chỉnh phương thức sản xuất, kinh doanh để đáp ứng quy định pháp luật và duy trì năng lực cạnh tranh.

Tăng cường công cụ phòng vệ thương mại bảo vệ sản xuất nội địa

Trong bối cảnh các Hiệp định thương mại tự do (FTA) được thực thi sâu rộng, việc sử dụng các biện pháp phòng vệ thương mại đóng vai trò quan trọng để kiểm soát hàng hóa nhập khẩu có dấu hiệu bán phá giá hoặc được trợ cấp. Định hướng quản lý nhà nước giai đoạn 2024-2026 tập trung vào việc thiết lập các biện pháp kiểm soát kỹ thuật và pháp lý nhằm bảo vệ các ngành sản xuất trong nước, đảm bảo môi trường cạnh tranh công bằng.

Theo số liệu từ Cục Phòng vệ thương mại, tính đến hết năm 2025, Bộ Công Thương đã khởi xướng điều tra 61 vụ việc đối với hàng hóa nước ngoài nhập khẩu vào Việt Nam và áp dụng 48 biện pháp phòng vệ. Hiện tại, có 37 biện pháp đang duy trì hiệu lực. Quá trình thực thi các biện pháp này đã bảo vệ nguồn doanh thu khoảng 600.000 tỷ đồng của các doanh nghiệp nội địa, duy trì việc làm cho 56.000 lao động trực tiếp và đóng góp vào ngân sách nhà nước 1.600 tỷ đồng mỗi năm thông qua thuế chống bán phá giá và thuế chống trợ cấp.

Phạm vi áp dụng các biện pháp phòng vệ thương mại được mở rộng từ các ngành công nghiệp cơ bản như thép cán nóng nhập khẩu từ Trung Quốc, Ấn Độ hay kính nổi từ Indonesia, Malaysia sang các sản phẩm tiêu dùng và vật liệu xây dựng khác.

Mặt hàng vật liệu xây dựng trên thị trường quốc tế thường xuyên là đối tượng của các vụ việc điều tra áp dụng biện pháp phòng vệ thương mại với mức thuế suất áp dụng rất cao. Ảnh minh họa

Để nâng cao năng lực giám sát, Chính phủ đưa vào vận hành Hệ thống cảnh báo sớm theo Quyết định số 316/QĐ-TTg. Đến năm 2025, hệ thống này đã hoàn thiện hạ tầng công nghệ, thực hiện giám sát 300 mặt hàng có rủi ro bị điều tra tại các thị trường xuất khẩu như Hoa Kỳ, Liên minh châu Âu (EU), Canada, Ấn Độ và Australia. Chỉ trong 5 tháng đầu năm 2025, hàng hóa xuất khẩu của Việt Nam đã đối mặt với 9 vụ điều tra mới.

Thực tế thời gian gần đây cho thấy, quá trình điều tra phòng vệ thương mại quốc tế hiện nay có nhiều thay đổi. Cụ thể, các quốc gia như Canada áp dụng tiêu chí "kinh tế phi thị trường", trong khi Mexico và Brazil sử dụng giá trị thay thế từ nước thứ ba để tính toán biên độ phá giá. Để hỗ trợ doanh nghiệp, cơ quan chức năng đặt mục tiêu hoàn thành đào tạo 1.000 cán bộ chuyên trách về phòng vệ thương mại trong năm 2025, đồng thời khuyến nghị các hiệp hội ngành hàng chủ động xây dựng cơ sở dữ liệu về sản lượng, giá bán và duy trì hệ thống kế toán minh bạch theo chuẩn quốc tế để cung cấp bằng chứng khi có yêu cầu điều tra.

Luật Sở hữu trí tuệ 2026 và giải pháp công nghệ chống gian lận thương mại

Bên cạnh phòng vệ thương mại, công tác kiểm tra, xử lý hàng giả và gian lận thương mại được thực hiện liên tục. Thống kê năm 2025 ghi nhận 27.540 vụ kiểm tra, xử lý 23.402 vụ vi phạm, thu nộp ngân sách 372 tỷ đồng. Trong quý I/2026, lực lượng chức năng kiểm tra 10.286 vụ, xử lý 9.270 vụ, thu nộp ngân

sách hơn 193 tỷ đồng. Các vi phạm chủ yếu liên quan đến hàng hóa không rõ nguồn gốc, xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ và gian lận trên các nền tảng thương mại điện tử.

Nhiều vụ việc liên quan đến hàng hóa không rõ nguồn gốc, xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ và gian lận trên các nền tảng thương mại điện tử bị phát hiện trong thời gian vừa qua

Để kiểm soát tình hình, dự thảo Nghị định về phòng chống tội phạm mạng và công nghệ cao quy định chi tiết các hành vi lừa đảo trực tuyến, mua bán dữ liệu tài khoản và cấp quyền cho cơ quan chức năng đình chỉ hoạt động các website vi phạm. Ngành Hải quan cũng ban hành Kế hoạch số 3362/KH-CHQ tập trung ngăn chặn gian lận xuất xứ, hạn chế tình trạng hàng hóa nước ngoài sử dụng nhãn mác Việt Nam để xuất khẩu nhằm tránh thuế phòng vệ thương mại.

Về mặt pháp lý, Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Sở hữu trí tuệ số 131/2025/QH15 có hiệu lực từ ngày 1/4/2026. Điểm thay đổi lớn nhất là việc rút ngắn thời gian thẩm định hồ sơ: Đơn đăng ký nhãn hiệu và kiểu dáng công nghiệp giảm từ 7-9 tháng xuống còn 5 tháng; đơn đăng ký sáng chế giảm từ 18 tháng xuống 12 tháng. Cơ chế thẩm định nhanh trong 3 tháng sẽ được thực hiện thông qua việc ứng dụng công nghệ trí tuệ nhân tạo (AI). Luật mới cũng thiết lập khung pháp lý để doanh nghiệp sử dụng quyền sở hữu trí tuệ làm tài sản thế chấp vay vốn, góp vốn đầu tư, đồng thời quy định sản phẩm do AI tạo ra chỉ được bảo hộ khi có sự tham gia trực tiếp của con người trong quá trình

định hướng và chỉnh sửa nội dung.

Để bảo vệ thương hiệu, doanh nghiệp cần áp dụng các công nghệ xác thực như mã QR cá nhân hóa, thẻ NFC hoặc thủy vân số trên bao bì, kết hợp hệ thống đánh số sê-ri từng sản phẩm để kiểm soát chuỗi cung ứng. Cơ quan quản lý nhà nước đang triển khai ứng dụng Blockchain để truy xuất nguồn gốc hàng hóa và dự kiến áp dụng hệ thống Hải quan thông minh vào cuối năm 2026. Hệ thống này sẽ sử dụng AI để phân tích dữ liệu, xác định các lô hàng có rủi ro vi phạm quyền sở hữu trí tuệ trước khi thông quan. Sự đồng bộ giữa quy định pháp luật và giải pháp công nghệ sẽ cung cấp cơ sở để xử lý các vi phạm, yêu cầu bồi thường thiệt hại và tạo lập môi trường kinh doanh minh bạch.

Thành Nam